

Sobre els orígens de la Modernitat pedagògica: Montaigne, Descartes i Rousseau

Isabel Vilafranca Manguán*

Antonieta Carreño Aguilar**

Presentació

L'any 2012 es va commemorar el tercer centenari del naixement de Jean Jacques Rousseau (1712- 1778) que ha estat considerat, amb la publicació de l'*Emili* (1762), el punt de partida de la modernitat pedagògica. De fet, no es tracta d'una qüestió menor atès que hi ha autors que consideren que aquest no va ser un bon naixement per a la Pedagogia. És ben cert que no és un clam general, ni tampoc una opinió comunament acceptada. Amb tot, paga la pena recordar que en aquesta mateixa revista vam publicar (núm. 35, segon semestre de 2008) l'article de Javier Pamparacuatro Martín «Aspectes i innovacions pedagògics de Port-Royal: "La logique ou l'art de penser" i la "Grammaire générale et raisonnée"» on es palesava la importància, sovint oblidada, del programa educatiu de Port-Royal. En aquella ocasió, l'autor constatava que mentre la pedagogia rousseau-niana es troba subjacent a molts sistemes educatius occidentals, la tradició pedagògica de Port-Royal ha quedat bandejada. Concloïa el següent: «L'oposició entre un sistema educatiu, ja desaparegut, i un altre, que va gaudir d'enorme influència, podria constituir el tema de posteriors investigacions» (p. 164).

En aquesta línia d'aprofundir en els orígens de la modernitat pedagògica, i complementant l'article suara esmentat, avui presentem una trilogia de treballs que tenen el comú denominador d'endinsar-se en aquesta història. En primer lloc, Joan Lluís Llinàs Begon, professor de Filosofia de la Universitat de les Illes Balears, editor dels textos pedagògics de Montaigne en català, ens ofereix un article en què analitza la dimensió educativa de Montaigne i Descartes. El seu títol és ben aclaridor: «Educació, Filosofia i forma de vida. Les propostes de Montaigne i Descartes». A continuació, segueixen dues aportacions sobre Rousseau, de qui fa només uns mesos celebràvem el tercer centenari del seu naixement. D'una banda, Isabel Vilafranca Manguán i Antonieta Carreño Aguilar –ambdues membres del Grup de Recerca en Pensament Pedagògic i Social (Grepps) de la Universitat de Barcelona– aborden «Rousseau, tres-cents anys després. Entre el mite i la realitat». Per un altre cantó, Núria Obiols Sauri –especialista en literatura infantil– fa una aproximació a l'obra de Rousseau des de la seva passió lectora. No debades, el ginebrí llegia molt però sense cap ordre ni sistemàtica. D'aquí la importància d'aquest estudi sobre «J. J. Rousseau i la lectura: del Robinson Crusoe a la literatura infantil», un

(*) Professora agregada del Departament de Teoria i Història de l'Educació de la Universitat de Barcelona. És doctora en Pedagogia i llicenciada en Filosofia. Les seves línies d'investigació giren al voltant de la Història de l'Educació, del Pensament Pedagògic i Social per bé que també ha publicat treballs de Filosofia de l'Educació i d'Educació per a la Ciutadania. Actualment és membre del Grepps (Grup de Recerca en Pensament Pedagògic i Social). Adreça electrònica: ivilafranca@ub.edu

(**) Professora del Departament de Teoria i Història de l'Educació de la Universitat de Barcelona. Membre del Grepps (Grup de Recerca en Pensament Pedagògic i Social). Adreça electrònica: acarreno@ub.edu

treball curull de sensibilitat en què l'autora recorda el seu ambient familiar que la va introduir en el món dels llibres i, nogensmenys, la docència que va rebre de la professora Àngels Cardona.

Estem segurs que amb aquesta trilogia –una petita monografia sobre els orígens de la modernitat pedagògica– no resoldrem els interrogants i qüestions que ens plantejava Javier Pamparacuatro en el seu incisiu i documentat treball. Sigui com sigui, el cert és que la data del tercer centenari del naixement de Rousseau ens convida a repensar la gènesi de la pedagogia moderna que –vulguem o no– té un gran deute amb Rousseau i, per consegüent, amb Montaigne i Descartes que –al cap i a la fi– van ser autors que coneixia bé, en especial a l'autor dels *Assaigs*. No per atzar, molts dels temes de Montaigne apareixeran de bell nou en les reflexions de Rousseau, el tercer centenari del qual ha estat el pretext idoni per revisar una qüestió que –malgrat tots els esforços– serà difícil de tancar definitivament.